

Skulesoge for Austrheim kommune.

Notat 14.01.22

Underskrivne saman med Austrheim Kyst- og sogelag og Magnus Kvingedal, vender seg med dette til Austrheim kommune for å fremja sak om skrivning av skulesoge.

Innleiing

Austrheim kommune har ikkje sitt eiga bokverk med skulesoge om tida frå ein vart eigen kommune i 1910. Tida fram til 1910 er dekkja i «Skulesoge for Lindås.» Kommunen har eit upublisert manuskript utarbeidd av Olav Budal på 1990-talet. Det er kommunen som eig dette manuskriptet.

Skal det lagast eit eige bokverk?

Frå år 2000 og framover er det laga fleire bøker med lokale tema som omhandlar Austrheim. Bygdebokverket i 4 band vart produsert over ein 8-9 års-periode mellom 1999 og ca 2007(?) I 2010 vart det produsert ei lokalhistorisk jubileumsbok. I tillegg har kommunen samarbeidd med Kyst- og sogelaget om utgjeving av eit band om sjøfarten i Austrheim. Kyst- og sogelaget har gjeve ut fire utgåver av dei lokalhistoriske bøkene «Vest ved Vardetangen.»

Skule var ei av dei første oppgåvene kommunane fekk ansvar for. Vi fekk etterkvart ei utvikling frå omgangsskule i dei ulike bygdelaga til faste skular for fleire bygdelag i samarbeid. I denne utviklinga ser vi korleis kommunikasjonane mellom bygdelaga var med å avgjere samanslåinga av skulekrinsane. I 1910 hadde Austrheim 9 skular. Dette var situasjonen fram til 1960-talet. I løpet av nokre år i starten av 60-talet vart fleire skular lagt ned slik at det var igjen 4, Kaland, Austrheim, Kanserdalen og Rongevær. Seinare på 1960-talet vart Kanserdalen og Austrheim slått saman. På 1970-talet vart Austrheim og Kanserdalen lagt ned og erstatta av Årås skule, seinare vart Rongevær lagt ned og innlemma i Årås skulekrins.

Desse åra inneheld mykje strid om lokalisering og skuleutvikling. Frå slutten av 1960-talet og framover til 2021 har mellom anna spørsmålet om organisering og lokalisering av ungdomsskulen vore eit svært sentralt spørsmål i skuleutviklinga.

Ein stor del av innbyggjarane i kommunen har vore elevar i desse skulane, eit bokverk ville såleis kunne nå eit større publikum som fekk lese om si tid i skulen.

Etterkvart kom framhaldsskulen og seinare realskulen. Alt i 1928 vart det bygd eit skulehus for framhaldsskulen på Årås. Huset vart seinare kommunehus. Huset var kommunen sitt kommunehus heilt fram til dagens bygg stod klart 2004-2005. Realskulen vart lagt til Lindås, der mange unge fekk sitt første møte med vaksenlivet på hybel.

Sjølv om vidaregåande skule ikkje er eit kommunalt ansvar, ville det vere sentralt å skildra korleis Austrheim vidaregåande skule vart etablert og utvikla. Å inkludere denne skulen, ville også utvide eit potensielt publikum for bokkjøp.

Verket kan også omfatte barnehagane. I kommunen starta barnehage på tampen av 1960-talet. Tidleg på 1970-talet vart det opna barnehage i Lindåsneset. Etter den tid har det vore to barnehagekrinsar. Sjølv etableringa og bygginga av barnehagane inneheld mykje spennande og interessant stoff.

Til sjølve skrivinga bør det tilsetjast ein forfattar. Det vart gjort med bygdebokverket, jubileumsboka og boka om sjøfarten. Mykje av innsamlingsarbeidet kan truleg skje på dugnad. Det vil likevel kome ein del utgifter også før sjølve trykkinga. Følgjande kjente kostnader kan listast opp:

- Reiseutgifter, køyring mellom anna til IKAH (Interkommunalt arkiv).
- Køyring rundt til eventuelle intervjuobjekt.
- Kanskje reiseutgifter til Riksarkivet i Oslo?
- Eventuelle rettar til å nytte bilete.
- Eventuelle utgifter til biletredigering av gamle bilete
- Eventuelle andre utgifter som ein ikkje har oversyn over pr dd.

I tillegg bør redaksjonsnemnda kunne disponere møterom på kommunehuset. Kanskje forfattaren kan gjevast arbeidsplass på kommunehuset også?

Kostnad for sjølve trykkinga vil kome i tillegg. Her har eg ikkje oversyn, men kan nemne at siste bok eg skreiv om Austrheim Ap si 50-årige historie, kosta ca 62 000 kr for 300 eksemplar. Prisen er så pass høg fordi boka vart trykt lokalt. Ei bok med større opplag vil bli rimelegare pr. eksemplar, men samla høgare samla kostnad. Ho kan også trykkast i utlandet for å få ned den samla kostnaden.

Grunnskule

Oversyn over litteratur om skulen i Austrheim.

- I «Skulesoge for Lindås 1739-1889», er det skrive om skulane i Østreim sogn. Feie/Fedje er og med. På side 185 til 206 er saga skriven fram til 1910. I tillegg inneheld den allmenne skulehistoriske delen informasjon om Austrheim/Fedje.
- I notata etter Olav Budal er det skrive om skulehistoria frå 1910 til 1968.
- I jubileumsskriftet til Kaland skule frå 2010 er det skrive kort om skulesoga, 5 sider. I tillegg har elevane laga tekstar.
- I heftet «Mongstad – I barndom og ungdom,» av Agnar Mongstad, står det 2 sider om skulen på Litlås, Åsheim. Dette er ei skildring frå eleven sin synsvinkel. (Vurder). Teksten er tatt inn i boka «Mongstad – bygda som var.»
- I heftet «Anton Solheim – 100 år,» frå 1997, er skrive 1-2 sider om Anton Solheim, lærar, barnebok- og bygdebokforfattar.
- I Arvid Skogseth si bygdesoge band 4, står artikkelar på 22 sider om skulen før 1910. Det står 33 sider om skulen etter 1910. Det er ei allmenn innleiing deretter skriv han om dei ulike krinsane.
- I Fedje historielag sitt skrift. «Fedje – øya der det hende.» står kort om skulen på Fedje. (Side 6 og 10) Dette gjeld tida fram til 1947 då Fedje vart eigen kommune.

- Arvid Skogseth si bok «Fedje og folket,» har side 214-216 om skulen på Fedje, det er skrive om dei ulike lærarane som dreiv lærarjorda. NB. Det bør og stå om skulen på Stormark, dette har eg ikkje funne pr dags dato.

Austrheim vidaregåande skule.

- Magnus Kvingedal har skrive eit hefte om skulen. Det kom ut ved skulen sitt 25 års jubileum.

Oppsummering

Oversynet viser at det er skrive fleire stader om skulen i Austrheim, og Fedje fram til 1947. Mellom desse ligg som tidlegare nemnd eit manus som Olav Budal skreiv rundt 1994. Austrheim kommune er eigar av dette og det er ikkje utgitt.

Saka har vore drøfta med Kyst- og sogelaget. Dei er positiv til tiltaket og kom med idéen om at også historien om barnehagane i Austrheim bør vere ein del av boka.

Kostnad.

Det er vanskeleg å setje opp eit budsjett for tiltaket, det erfarte ein både med skrivinga av bygdebokverket, bandet om sjøfarten og jubileumsboka. Med lønna forfattar, trykking og andre utgifter, kan kostnaden overstiga 2 million. Det kjem inntekter frå sal av boka til frådrag. Vi bør rekna 2-3 års arbeid med verket. Det bør opprettast ei redaksjonsnemnd som tar arbeidet med innsamling på dugnad. Alle dei tre verka som det er vist til ovanfor, vart arbeidd fram på den måten.

Vi har hatt kontakt med Arvid Skogseth som skreiv bygdeboka. Han er ikkje uinteressert i å skrive denne boka. Vi legg til at det ikkje er gjort noko form for avtale her. Det må avklarast korleis oppdraget skal handsamast i forhold til lovverk.

Kommunen må ta stilling til om ein er villig til å bere kostnadene med dette arbeidet. Ordføraren er informert om dette prosjektet på eit tidlegare stadum

Austrheim 23. september 2022.

Olav Mongstad